

FvdH/HvdH

Dorlog voor beginners

met verwijzingen naar films en videogames

Oorlog voor beginners

Met verwijzingen naar
films en videogames

Frank van der Heijden
Haye van der Heyden

UITGEVERIJ
VOGELVRIJ

Colofon

Eerste uitgave: september 2025

Frank van der Heijden

Haye van der Heyden

Uitgeverij Vogelvrij

Redactie: Arjen Broeze

Correctie: Janke Scharff

Omslagontwerp: Jesse Jeroen Unlimited

Opmaak: Arjen Broeze, Kingfisher Design

ISBN E-boek: 978-908-354-6391

ISBN Paperback: 978-908-354-6384

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

1.

Om te beginnen

Dit boekje behandelt de grootste oorlogen uit de geschiedenis van de mensheid, kort en eenvoudig verteld, met lijstjes van films en videogames die over die oorlogen gaan.

Oorlog is een gewapende strijd tussen landen of bevolkingsgroepen, die in wezen net zoiets is als een ruzie tussen personen: het begint ermee dat de één iets doet, steelt, kapotmaakt, breekt of zegt waar de ander boos over is, waardoor een conflict ontstaat dat uit de hand loopt. Dat kan gaan over macht, bezit, land, vriendschap, afspraken, geloof, een meningsverschil – het kan van alles zijn. Soms blijft het erbij dat de sterkste meteen of snel wint en dat het conflict dan voorbij is, maar het kan ook eindeloos verdergaan. Als er anderen bij worden gehaald die een kant kiezen, bijvoorbeeld om de zwakkere partij te verdedigen of om een tegenstander dwars te zitten, kan een klein conflict, tussen mensen of landen, uitlopen op een grote en lange strijd of oorlog.

Bij veel oorlogen gaat het, behalve over de macht, ook over de rijkdommen van dat land: industrie, havens, energiecentrales en grondstoffen, zoals goud, uranium en olie. Bij die rijkdom-

men spelen vaak buitenlandse belangen een rol. Hoe dat van geval tot geval precies zit, is lang niet altijd duidelijk, maar het verklaart wel waarom de strijdende partijen regelmatig door andere landen worden geholpen. Als het gaat om strategische gebieden of belangrijke grondstoffen, zijn daar vaak ook grote wereldmachten op de een of andere manier bij betrokken. Ze moeten wel, want als ze niets doen, lopen ze het risico hun macht kwijt te raken.

Soms sturen die wereldmachten dan hun eigen leger, zoals Amerika deed toen Saddam Hoessein, de leider van Irak, in 1991 opeens het oliestaatje Koeweit binnenviel. Als ze echter bang zijn dat ze daardoor in oorlog komen met een andere grootmacht, laten ze de strijd meestal liever uitvechten door lokale machthebbers. Toen de Sovjet-Unie Afghanistan was binnengevallen, stuurden de Verenigde Staten er geen leger op af, maar steunden die de Afghaanse verzetsstrijders met geld, wapens en informatie. Voordeel voor de grootmachten is dan dat de strijd dan plaatsvindt op een slagveld ver van huis, waardoor het eigen land er geen directe schade van ondervindt. Zo'n oorlog waarin grootmachten zelf niet direct meedoen, maar de strijdende partijen in andere landen ondersteunen, wordt een 'proxy-oorlog' genoemd.

De strijdende partijen in een oorlog kunnen twee verschillende landen zijn, maar het kunnen ook verschillende groepen zijn uit hetzelfde land. In dat geval spreek je van een burgeroorlog. Als een groep in opstand komt tegen de eigen

regering, noem je dat een revolutie. Meestal gaan de actievoerders eerst de straat op om te protesteren, maar als er niet naar hen geluisterd wordt, kunnen ze vervolgens de wapens oppakken en de strijd aangaan. Zo'n revolutie wordt soms ook geholpen of in gang gezet door het buitenland, dat bijvoorbeeld in het land waar het om gaat een andere regering aan de macht wil helpen. 'Regime change' heet zoiets. Vaak gaat dat in het geheim en krijgt de verzetsgroep stilletjes wapens en geld om in opstand te komen.

Niet alleen soldaten, maar ook burgers hebben veel te lijden onder een oorlog. Het gewone leven – huis, werk en gezin – verandert in tijden van oorlog volledig. Mannen moeten het leger in, er wordt minder geproduceerd in de landbouw en de fabrieken, de legers stelen het eten van de bevolking en van alles wordt vernield en verwoest: steden, wijken, gebouwen, fabrieken, wegen, spoorwegen, bruggen, stuwdammen, havens, energiecentrales en leidingen voor gas, water, elektriciteit, telefoon en internet. Tot aan de 20ste eeuw werden oorlogen vooral uitgevochten door soldaten op het slagveld, maar vanaf de Eerste Wereldoorlog werd ook de burgerbevolking steeds vaker een doelwit. In de Tweede Wereldoorlog werden zelfs hele steden gebombardeerd: Rotterdam, Londen, Dresden, Hiroshima.

Oorlogen kosten altijd klauwen met geld. Vooralsinds wapens steeds moderneren ingewikkelder zijn geworden. Volgens onderzoek wordt er in de wereld jaarlijks 2,4 biljoen dollar uitgege-

ven aan defensie. Dat is 2.400 miljard. 2.400.000 miljoen. De honderd grootste wapenbedrijven van de wereld draaiden in 2022 een omzet van 597 miljard dollar. Straaljagers, oorlogsschepen, tanks, raketten en afweersystemen zijn het duurst, maar een gewone vliegtuigbom kost ook al gauw zo'n 2.000 tot 4.000 dollar. In de strijd tegen terreurgroep ISIS zijn er alleen al in 2016 ruim 30.000 bommen gedropt op Syrië en Irak. Daarbij zijn niet alleen gewone vliegtuigbommen gebruikt, maar ook zogenaamde slimme bommen. Zo'n slimme bom kost tussen de 20.000 en 50.000 dollar. Lucht-grond-raketten, die vanuit de lucht naar de grond worden geschoten, zijn nog duurder en kosten minstens 100.000 dollar per stuk.

Vroeger kon de natuur een belangrijke bondgenoot zijn in de oorlog. Hoge bergen waar een leger niet overheen kwam, een brede rivier of de zee. Zo was Engeland in de Tweede Wereldoorlog moeilijk te veroveren omdat het nou eenmaal een eiland is. Een storm op zee kan een hele vloot wegvagen of ernstige schade toebrengen en een koude winter is in staat een leger fataal te worden, zoals dat bekend is van de veldtochten van Napoleon en Hitler in Rusland. Met vliegtuigen, onderzeeërs, langeafstands-raketten, drones en cyberaanvallen zijn natuurlijke hindernissen tegenwoordig veel gemakkelijker te overbruggen.

Na de Eerste en de Tweede Wereldoorlog is er ook nog een ander soort grens bepaald: internationale afspraken over wat wel en niet mag in

een oorlog. Chemische wapens, zoals gifgas, zijn nu verboden, net zoals andere oorlogsmisdaden en wat ze volkerenmoord of genocide noemen. In de pers zijn overtredingen van die internationale afspraken altijd groot nieuws en voor regeringen van een land in oorlog kan dat lastig zijn, want als de hele wereld tegen je is, gaat de eigen bevolking misschien ook twijfelen, met allerlei gevolgen. Als de oorlog is afgelopen, kan het ook nog dat regeringsleiders of militairen voor hun misdaden worden veroordeeld. In Nederland, in Den Haag, zijn daar speciaal opgerichte rechtbanken voor.

Mensen met veel ervaring in de internationale politiek, zoals regeringsleiders en diplomaten, proberen strijdende partijen vaak over te halen te stoppen met oorlogvoering. Woorden helpen soms niet en dan werkt het om een land dat oorlog voert op een andere manier onder druk te zetten: door de regering te bestraffen met een internationale boycot, waardoor het land minder verdient of geen of minder producten of grondstoffen kan importeren uit het buitenland.

Om goed te kunnen volgen waar het allemaal over gaat, worden in dit boek hier en daar woorden of begrippen gedefinieerd of uitgelegd, zoals ook wordt verteld welke maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in het desbetreffende land hebben plaatsgevonden en of er nieuwe wapens zijn ontwikkeld die in die oorlog een rol spelen.

Het aantal dodelijke slachtoffers dat bij elke oorlog wordt vermeld, is altijd een schatting. Als

het lang geleden is, zijn er geen betrouwbare cijfers over, maar bij recente oorlogen kunnen ook rekenfouten zijn gemaakt. Daar komt bij dat doorgaans alleen de doden worden vermeld, terwijl er in oorlogen natuurlijk ook altijd veel gewonden vallen. Volgens onderzoek vallen voor elke oorlogsdode naar schatting drie tot twintig gewonden. Tien tot twintig procent daarvan houdt er lichamelijk of psychisch blijvende schade aan over. Op basis van die cijfers zou je een ruwe schatting kunnen maken dat voor elke oorlogsdode ook één persoon door de oorlog voor de rest van zijn of haar leven gehandicapt raakt. Dat maakt het vaak moeilijk om vrede te sluiten, want zolang die doden en gewonden niet kunnen worden vergeten, wordt de strijdbijl niet begraven.

Oorlogen zijn altijd erg belangrijk geweest in de geschiedenis van de mensheid en hoewel zo ongeveer iedereen het er altijd over eens is dat ze geen zin hebben en iedereen alleen maar ellende brengen, worden ze altijd weer gevoerd. Wie kwaad gedaan wordt of wie zich het slachtoffer voelt van onrecht, wil zich wreken of dat onrecht herstellen. En dan is het opeens oorlog.

1. Sun Shangxiang ofwel Sun Ren, illustratie uit de tijd van de Qing-Dynastie (1644-1912).

2.

De Drie Koninkrijken (220-280)

Slachtoffers: 36 tot 40 miljoen

Sun Ren – de achternaam wordt in China het eerst genoemd – was de dochter van de Chinese generaal Sun Jian. Ze leefde rond 200 na Christus. Nadat haar broer, generaal Sun Quan, samen met een andere generaal, Liu Bei, een veldslag wint, wordt zij uitgehuwelijkt aan deze Liu Bei. Sun Ren is bedreven in vechtsporten en wordt omringd door honderd vrouwelijke diensters, die allen gewapend zijn. Haar man Liu Bei heeft dan ook moeite om haar onder de duim te houden. Als de vriendschap tussen de twee generaals verslechtert, wordt Sun Ren door haar broer teruggeroepen. Zij probeert dan nog haar mans troonopvolger te ontvoeren, de zoon van zijn eerste vrouw, maar dat mislukt.

Deze gebeurtenissen laten zien dat Chinese vrouwen, ook in die tijd, machtige krijgers konden zijn. Wat er waar is van dit verhaal, valt alleen niet te achterhalen. Sun Ren werd beroemd door een Chinese roman, die meer dan duizend jaar later is geschreven.

Volgens de Chinese jaartelling begint de periode van de Drie Koninkrijken in 2916. Volgens onze

jaartelling is dat 220 na Christus. De laatste keizer van de Han-dynastie, Xian, is dan al jarenlang onderworpen aan de macht van zijn generaal Cao Cao. Die laatste wil een nieuw rijk starten, maar wordt daarin tegengewerkt door zijn collega-generaal Liu Bei, die de Han-dynastie in stand wil houden. Hij wil dus trouw blijven aan zijn keizer.

Liu Bei werkt daarvoor samen met krijgsheer Sun Quan tegen Cao Cao. Ze verslaan hem in de Slag bij de Rode Muur in ons jaar 208. Toch kunnen ze de ondergang van de Han-dynastie niet voorkomen. Als Cao Cao in 220 overlijdt, wordt hij opgevolgd door zijn zoon Cao Pi. Die smijt Han-keizer Xian van de troon en roept zichzelf uit tot heerser van het nieuwe koninkrijk Wei.

Het einde van de Han-dynastie is officieel het begin van de ingewikkelde constructie van de Drie Koninkrijken. Generaal Liu Bei probeert de Han-dynastie nog te herstellen en roept zichzelf in 221 uit tot keizer van Shu-Han. Kort daarna benoemt zijn collega Sun Quan zichzelf tot keizer van Wu. De drie koninkrijken zijn dan dus Wei, Wu en Shu.

Wu en Shu bundelen opnieuw hun krachten tegen het koninkrijk Wei van Cao Pi. In het jaar 249 wordt Wei getroffen door een staatsgreep en dat kondigt het begin aan van een hereniging van China onder een nieuwe dynastie, namelijk de Jin-dynastie (265 tot 420). In 264 wordt Shu verslagen en in 280 wordt ook Wu aan het nieuwe keizerrijk toegevoegd.

Van de 56 miljoen Chinezen uit de Han-dynastie, zijn er in de Jin-dynastie nog maar 16 miljoen over. De oorlog van de Drie Koninkrijken zou daarmee aan 40 miljoen mensen het leven hebben gekost, meer dan 70 procent van de bevolking.

2. Terracottaleger in Xi'an, 209 na Chr.

Foto: Xiquinhosilva 2012.

Er is een aantal films en videogames gemaakt over de Drie Koninkrijken-periode:

Films:

- *Red Cliff* (2008)
Chinees oorlogsdrama over de Slag bij de Rode Muur (208-209 na Chr.).
- *The Three Kingdoms: Resurrection of the Dragon* (2008)
Chinees oorlogsfilm over Zhao Zilong, die van voetknecht opklimt tot generaal van het koninkrijk Shu.

Videogames:

- *Dynasty Warriors*

Dit is de bekendste videogameserie die gebaseerd is op de Drie Koninkrijken. Het is een hack and slash game waarin spelers historische generaals en figuren uit de Drie Koninkrijken kunnen besturen tijdens veldslagen.

- *Total War: Three Kingdoms*

Een strategische game waarin spelers de controle nemen over delen van de Drie Koninkrijken door middel van diplomatie en oorlog.

3. De mannelijke operazanger Mei Lanfang
als Yang Gufei, 1928.

3.

An LusHan-opstand (755-763)

Slachtoffers: tussen 13 en 36 miljoen

We blijven nog even in China, maar gaan dan naar 500 jaar later: Yang Gufei is de minnares van keizer Xuanzong, de zevende keizer van de Tang-dynastie. Met haar opmerkelijke schoonheid en charme heeft ze Xuanzong verleid tot een hartstochtelijke relatie, waar zelfs staatszaken voor moeten wachten. Yang Gufei is daarmee een van de invloedrijkste personen aan het Chinese hof geworden en dat zorgt voor veel jaloezie.

Als het leger te maken krijgt met een opstand onder de bevolking doen geruchten de ronde dat het allemaal de schuld is van de minnares van de keizer. Xuanzong wordt gedwongen haar te veroordelen tot de doodstraf. Op weg naar de galg zingt Yang Gufei een lied over de liefde. Nadat het vonnis is voltrokken, gaat de keizer als een gebroken man door het leven.

Rond het jaar 800 wordt dit verhaal vereeuwigd in een lang gedicht over de breekbaarheid van schoonheid en macht in tijden van oorlog. Al vele eeuwen is het een populair onderwerp in Chinese boeken, toneelstukken, opera's en films.

An Lushan is een handelaar uit Centraal-

Azië. Omdat hij schapen zou hebben gestolen, wordt hij ter dood veroordeeld. Hij ontsnapt daaraan door te vluchten naar China, neemt dienst in het leger en werkt zich op tot militair gouverneur van een gebied in Noordoost-China. Door deze functie krijgt hij toegang tot het hof. Daar raakt hij in de gunst van de favoriete minnares van de keizer, Yang Gufei.

Zij benoemt hem tot hertog en gouverneur van drie provincies. An beschikt hierdoor over een groot leger. In het jaar 755 komt hij daarmee in opstand tegen de keizer, die zich schuldig zou maken aan een verkwistende levensstijl. Tegenstanders die zich overgeven, worden door An goed behandeld. Veel soldaten van het keizerlijke leger lopen dan ook naar hem over en uiteindelijk verovert hij de oostelijke hoofdstad Luoyang. Hier laat hij zichzelf tot keizer kronen en begint zijn eigen dynastie, de Grote Yan.

Voordat de Tang-keizer zich kan herstellen, wil An doorstoten naar het zuiden. De opmars valt tegen. Zijn leger krijgt twee nederlagen te verwerken. Zijn dynastie raakt verdeeld en An vertrouwt niemand meer. Door suikerziekte lijdt hij aan een ernstige vorm van overgewicht en in 757 zou hij daardoor blind zou zijn geworden. In datzelfde jaar wordt hij vermoord door zijn eigen zoon. De opstand gaat daarna nog door tot 763.

De Grote Yan is volgens kenners te kort om als een echte dynastie te worden beschouwd, maar de opstand is wel het begin van het einde van de Tang-dynastie. En daarmee ook het einde

van een belangrijke bloeitijd in de geschiedenis van China.

Films en videogames zijn voor zover bekend niet gemaakt over deze opstand. Er zijn wel Chinese dramaserieën over die tijd, zoals *The Rise of the Tang Empire* (2006).

4. Strijd tussen Mongolen en Chinezen in 1211,
boekillustratie uit 1420.
Bibliothèque nationale de France.

4.

Mongoolse veroveringen (13e eeuw)

Slachtoffers: 30 tot 40 miljoen

In het jaar 1207 komt het leger van Dzjengis Khan tot stilstand bij fort Wulahai aan de Gele Rivier in Wuyuan County, Binnen-Mongolië. Het fort wordt wekenlang belegerd, maar bij elke aanval sneuvelen er veel soldaten. Khan heeft er genoeg van en bedenkt een list: hij belooft het fort met rust te laten in ruil voor tienduizend zwaluwen en duizend katten. Blij verrast voldoen de leiders van Wulahai aan dit vreemde verzoek. Nadat de diertjes zijn afgeleverd, komt de aap uit de mouw. Khan laat lapjes stof binden aan de staarten van de vogels en de katten en steekt die in brand. De dieren rennen en vliegen in paniek terug naar het fort en zetten het daarbij in brand. Khans leger hoeft geen vinger uit te steken en kijkt rustig toe hoe het vuur de klus klaart.

Het verhaal dook pas in de 17e eeuw op en is vermoedelijk een legende. Niettemin is bekend dat de Mongolen allerlei listen gebruikten. Zo deden ze bij een veldslag net alsof ze waren verslagen en sloegen ze op de vlucht in de hoop dat hun tegenstanders de achtervolging zouden inzetten. Die tegenstanders werden naar

een bepaalde plek gelokt, daar van alle kanten omsingeld en in de pan gehakt.

Dzjengis Khan is een van de grootste veroveraars aller tijden. Hij heet eigenlijk Temujin en is afkomstig uit een afgelegen bergstreek van Mongolië, tegen de grens van Rusland aan. Dzjengis Khan is zijn titel en betekent 'heerser van de wereld'. Zijn veroveringen beginnen in 1205 en eindigen in 1224, na een zesjarige veldtocht waarin hij uitgestrekte stukken verovert van China, Centraal-Azië en het Midden-Oosten.

Hij trekt een spoor van ellende en bloedvergieten door Azië. Zijn leger is niet zozeer heel groot als wel heel snel, want de Mongolen zijn goede ruiters. Elke ruiter heeft meerdere paarden bij zich, zodat hij kan wisselen als er eentje moe wordt. Daardoor kan hij lang doorrijden. Mongolen zouden zelfs kunnen slapen op hun paard.

Vanuit het niets duiken ze op en ineens staat er dan een leger van woeste Mongolen voor een stad. Als die zich niet meteen overgeeft, wordt iedereen daar afgeslacht. Mannen, vrouwen, kinderen, baby's en huisdieren. Wat overblijft zijn as, schedels en botten. De Mongolen zijn zo meedogenloos en wreed dat veel steden zich niet durven te verzetten. Wie zich onderwerpt heeft minder te vrezen, want onder Mongools bestuur zijn mensen vaak beter af dan onder hun vorige heerser. In plaats van alles aan de edelen te geven, zoals gebruikelijk is in die tijd, beloont Dzjengis Khan namelijk mensen die meewerken en hun best doen.

Op zijn sterfbed (1227) verdeelt hij zijn rijk onder zijn vier zonen, waarbij zijn zoon Ögedei hem opvolgt als Grote Khan. Weer andere nazaten zetten de veroveringen voort, zoals kleinzoon Batu Khan, die aan het hoofd van de Gouden Horde doorstoot tot in Europa. Het Mongoolse Rijk groeit daarmee uit tot het grootste aaneengesloten rijk aller tijden. Een andere kleinzoon, Koeblai Khan, wordt in 1260 de Grote Khan en is vanaf 1271 de eerste keizer van de Chinese Yuan-dynastie. Na zijn dood in 1294, valt het Mongoolse rijk uiteen. De Gouden Horde, zoals het leger wordt genoemd, wordt pas definitief verslagen in 1503.

5. Mongoolse ijzeren helm.
National Museum of Mongolia.

Films:

- *Genghis Khan* (1965)
Deze film over Dzejngis Khan volgt zijn leven, van jonge man tot keizer van een groot

rijk. Met Omar Sharif in de hoofdrol. Er was kritiek op de film, omdat westerse acteurs Aziaten speelden.

- *Mongol* (2007)
Een van de succesvolste moderne films over Dzejngis Khan.
- *By the Will of Genghis Khan* (2009)
Deze Russische film volgt de opkomst van Dzejngis Khan en zijn pogingen om de Mongoolse stammen te verenigen.
- *Genghis Khan: To the Ends of the Earth and Sea* (2007)
Een Japanse film die zich richt op de relaties van Dzejngis Khan en zijn persoonlijke strijd in zijn zoektocht om de Mongolen te verenigen.

Videogames:

- *Genghis Khan I en II*
In deze strategiespellen uit 1987 en 1992 stappen spelers in de schoenen van Dzejngis Khan om het Mongoolse Rijk uit te breiden.
- *Age of Empires II*
Dzejngis Khan is een van de historische figuren die je kunt spelen in deze populaire realtime strategy game.
- *Civilization VI*
In dit strategiespel kunnen spelers Dzejngis Khan leiden als hij het Mongoolse Rijk opbouwt.

Verder lezen?

Benieuwd naar het hele verhaal en wil je verder lezen?

KLIK DAN OP DE ONDERSTAANDE LINK

<https://uitgeverijvogelvrij.nl/boek/?id=oorlog-voor-beginners>

Over Uitgeverij Vogelvrij

Uitgeverij Vogelvrij publiceert boekjes, zowel in fysieke vorm als digitaal, met de lengte en de amusementswaarde van speelfilms, die beogen net zo toegankelijk te zijn als audiovisuele producties. De boekjes hebben vaak minder tekst dan een standaardroman en kunnen voorzien zijn van plaatjes, foto's, tekeningen of audio- of videofragmenten, die zelfs in het geval van een papieren boek met QR-codes op een smartphone of een tablet direct beluisterd en bekeken kunnen worden. Lezen en kijken of lezen en luisteren.

Uitgeverij Vogelvrij wil inspelen op een nieuwe wereld en kiest ervoor meer een contentfabriekje in het algemeen dan alleen een uitgever van boeken te zijn. Het gaat om het opbouwen van een fonds van verhalen en formats, uitgegeven als boekjes en daardoor auteursrechtelijk beschermd, die vaak in basis geschikt zijn voor een audiovisuele productie, ten behoeve van media die de behoefte hebben aan een constante stroom van content.

Informatie over de uitgeverij en/of deze titels is ook te vinden op de website www.uitgeverijvogelvrij.nl of kan per mail worden opgevraagd: info@uitgeverijvogelvrij.nl.

